Emnenr. 9 Lauving av [illegible]

[illegible] [illegible] der [illegible] i Ålsy

1808

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Førsteblad 1

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 10 | Fylke: Hordaland

Tilleggsspørsmålnr. | Herad: Austrheim

Emne: Lyng og mosing | Bygdelag: Bakkøy

Oppskr. av: Lasar Anton Solheim | Gard: Synnevåg

(adresse): Synnevåg | G.nr. | Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Etter eige røynsla

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Med lyngjing er det mest slutt med i bygda i dag, men lyngen har vore hjelpefor frå ùminnelige tider her ute ved kysten. Lyngen var mest like mykje rekna med som høy avdi det kunne vera snøbert mest heile vintrane. Alle gamle kan fortelja om lynginga, og slik har det vore i ættled etter ættled til nyare jordbruksmåter tok til.
Ein kan seia at lynginga dabba av for kring 30 år sidan. Berre ein og annan som held på dei gamle arbeidsmåtane med å fetja for mykje buskap på prøver å berga buskapen gjennom vinteren med med lyng og anna slags naudfor.
I dei to siste verdskrigane, laut mange som hadde slutta med lyngen nytta han som hjelpefor. Dei måtta ha noko til „vombefyll" at krøtra.
På gardane her før i tida hadde dei dobbel så stor buskap som no. Fô

1808

og det var hjelpefort å takka, men det var slit og strev heile vinteren med å skaffa det og berga det inn. Så snart buskapen kom på bås om hausten tok lyngsanka til. Ordtaket var: å dra på lyngskogen. Kvar lyngen sanka ein berre i turt ver. Det vanlege var at dersom berg og steinar vart turre så kunne ein gå på „lyngskogen." I dei tider var det meir born i ein huslyd enn no, og alle born var så pass store drog avstad. Dei drog avgarde og henta lyngen i to ykte på dagen. Så snart det var lyst om morgonen drog folk avgarde. Granne fylgdest åt så det kunne vera store flokkar som drog avgarde med kiper på ryggen. Så drog dei heim til middag og på nytt til „lyngskogen" om ettermiddagen.

Lyngen bruka ein ljå eller sigd til. Mannfolka bruka mest ljåen, medan kvinnfolka bruka mest sigden. Når ein bruka sigd vart kalla å skjera lyng, men med ljåen å slå lyng. Skjerelyngjet var rekna for det finaste for der kom alle toppane opp. Ein hadda alltid ein dott med lyng i handa når ein skar. Etter kvart handa var full tok ein det oppmot underlivet. Så kunne det verta mange hender fulle. Etter

1808

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

kvort hadde ein fått ei „røyr“ Då
kunne ikkje fanget taka meir, og så
tømde ein „røyrå“ i kipa og skuva
det godt saman. Det galdt om å
fylla kipa godt. Då kipa var full
sette ein „skrū“ på. „Skrū“ det var topp
over kipe kanten. Skulle „skrūen“
vera stor, gjekk det mange røyrer
Og då skruen var påsett, sette
ein sigden gjennom han, og
han stod så fint ut av at ein
hadde band rundt. Det var
ovst så fort ein kunne skjera ei
kipe med lyng. Ein måtte undra
seg over at ein ikkje skar seg på
fingrane.

Slo ein lyngen med ljå raka
ein han saman med rive. Då
var det gjerne dei minste som
korkje kunne slå eller skjera
som raka saman.

Mot middag bar det så heim-
over. Dei hadde faste kvilestoder
etter som vegen var lang til.
Sume stoder heiter Kvile den dag
i dag. Der har ættled etter ættled
kvilt med lyngbyrdene sine.
Men no vert dette gløymd, og for
nye ætter er dette ukjende ting.
Sume stader henta dei lyngen
i holmar og øyar. Då vart lyngen
frakta heim i båt, og då laut dei
for det meste ha han i sekker, men
nokre kiper hadde dei med og så.

1808 NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

side 4 4

Lyngen var oppbevart heime i löa ved sida av höyet.
Alle husdyr fekk lyng utan sauene. Var det berr mark vart sauen jaga ut på lyngbeitet, og der var dei heile dagen. Når dei kom heim om kveldane fekk dei höy. Men vart det snö, så vart lyng et viktig auke maten åt sauene til det vart berr mark att. Ungdyr og gjelldyr fekk meir lyng enn mjölkekyr, men elles fekk alle lyng. Lyngen hakkde ein saman med höyet i vonderlen, og kunne vera mest ein tridjepart av höyet. Fekk mjölkekyr mykje lyng så drakk dei mykje meir, og så vart det meir mjölk, sa dei gamle. Og så vart det og så meir gjödsel.
Stundom hakka ein og så lyngen og laga sörpa. Då hadde ein og så hakka halm i saman med.
Lyngen vart den tida rekna for eit godt for, og fint smått lyng var grönt og saftig. Men så stelte ein godt lyngmarka den tida. Dei store lyngen vart brend bort, og det som vaks opp att, og kunne brukast om tre - fire år etter, vart rekna for verdifullt.
Når det leid fram mot jul gjaldt det å hava eit stort lyngstål i löa. Tor Kvund

1808
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

juletider kunne snøen koma, og då måtte ein ha noko å taka av. Og vart det slik at snøen låg lenge inn ein vinter måtte ein åt lyngskogen att. I bratte bakkar som låg mot sudvest kunne de verta berre flekker, og i ymse stader stakk toppane uppom. Men på slike stader måtte ein bruka sigden, der kom ein ikkje til med ljå.

Lyng som beite har mykje å seia enno. Så snart sauen er klipte om hausten vert dei sent ut i marka på lyngbeite. Då reknar ein med at sauen kan greia seg med tjedjeparten av høyet. Elles likar ikkje kyrne lyngbeitet før det lid så langt at det blomstrar om hausten. Då vert det fint og saftfullt og kyrne likar det.

I naudår med mykje snø, har det hendt seg etter dei gamle, at dei tok riva og raka snøen av i bakkar som låg mot vest og let sauene få koma ut og beita.

II Mosing er ut, med henda.

1808

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING